

TIESAS SPRIEDUMS (virspalāta)

2010. gada 9. novembrī*

Lieta C-137/08

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši EKL 234. pantam, ko *Budapesti II. és III. kerületi bíróság* (Ungārija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2008. gada 27. martā un kas Tiesā registrēts 2008. gada 7. aprīlī, tiesvedībā

VB Pénzügyi Lízing Zrt.

pret

Ferenc Schneider.

TIESA (virspalāta)

šādā sastāvā: priekšsēdētājs V. Skouris [*V. Skouris*], palātu priekšsēdētāji A. Ticano [*A. Tizzano*], H. N. Kunja Rodrigess [*J. N. Cunha Rodrigues*], K. Lēnartss [*K. Lenaerts*] un Ž. K. Bonišo [*J.-C. Bonichot*], tiesneši R. Silva de Lapuerta [*R. Silva de Lapuerta*] (referente), M. Ilešičs [*M. Ilešič*], J. Malenovskis [*J. Malenovský*], U. Lehmuss [*U. Lohmus*], E. Levits, A. O'Kifs [*A. Ó Caoimh*], L. Bejs Larsens [*L. Bay Larsen*] un P. Linda [*P. Lindh*],

* Tiesvedības valoda — ungāru.

ģenerālvokāte V. Trstenjaka [*V. Trstenjak*],
sekretārs A. Kalots Eskobars [*A. Calot Escobar*],

ņemot vērā rakstveida procesu,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

- Ungārijas valdības vārdā — J. Fazekaša [*J. Fazekas*], R. Šomšiča [*R. Somssich*] un K. Borveļģi [*K. Borvölgyi*], kā arī M. Fehērs [*M. Fehér*], pārstāvji,
- Īrijas vārdā — D. Dž. O'Hagans [*D. J. O'Hagan*], pārstāvis, kam palīdz E. M. Kolinss [*A. M. Collins*], SC,
- Spānijas valdības vārdā — H. Lopess-Medels Baskoness [*J. López-Medel Bäscones*], pārstāvis,
- Nīderlandes valdības vārdā — K. M. Viselsa [*C. M. Wissels*], pārstāve,
- Apvienotās Karalistes valdības vārdā — S. Osovskis [*S. Ossowski*] un L. Sīboruts [*L. Seeboruth*], pārstāvji, kā arī T. de la Mare [*T. de la Mare*], barrister,

— Eiropas Komisijas vārdā — B. D. Simons [*B. D. Simon*] un V. Vilss [*W. Wils*], pārstāvji,

noklausījusies ģenerālvokātes secinājumus 2010. gada 6. jūlija tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- ¹ Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu attiecas uz Padomes 1993. gada 5. aprīļa Direktīvas 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (OV L 95, 29. lpp.; turpmāk tekstā — “Direktīva”) interpretāciju.
- ² Šis lūgums ir iesniegts saistībā ar tiesvedību starp *VB Pénzügyi Lízing Zrt.* (turpmāk tekstā — “*VB Pénzügyi Lízing*”) un F. Šneideru [*F. Schneider*] par pieteikumu izdot samaksas rīkojumu.

Atbilstošās tiesību normas*Savienības tiesības*

- 3 Eiropas Savienības Tiesas Statūtu 23. pants ir formulēts šādi:

“Gadījumos, uz kuriem attiecas Līguma par Eiropas Savienības darbību 267. pants, attiecīgā dalībvalsts tiesa dara zināmu Tiesai savu lēmumu apturēt lietas izskatīšanu un nodot lietu Tiesai. Tiesas sekretārs šo lēmumu pēc tam paziņo pusēm, dalībvalstīm un Komisijai, kā arī Savienības iestādei vai struktūrai, kas pieņēmusi aktu, kura spēkā esamība vai interpretācija tiek apstrīdēta.

Puses, dalībvalstis, Komisija un, attiecīgā gadījumā, Savienības iestāde vai struktūra, kas pieņēmusi aktu, kura spēkā esamība vai interpretācija tiek apstrīdēta, ir tiesīga divos mēnešos pēc šāda paziņojuma iesniegt Tiesai lietas izklāstu vai rakstiskus apsvērumus.

[..]”

- 4 Atbilstoši Direktīvas 1. panta 1. punktam tās mērķis ir “saskaņot dalībvalstu normatīvus un administratīvus aktus, kas attiecas uz negodīgiem noteikumiem līgumos, ko slēdz starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju”.

5 Direktīvas 3. panta 1. un 2. punktā ir paredzēts:

“1. Līguma noteikumu, par kuru nebija atsevišķas apspriešanās, uzskata par negodīgu, ja, pretēji prasībai pēc godprātības [labticības prasībai], tas rada ievērojamu nelīdzsvarotību pušu tiesībās un pienākumos, kas izriet no līguma, un tas notiek par sliktu patērētājam.

2. Noteikumu vienmēr uzskata par tādu, par kuru nebija [nav bijusi] atsevišķas apspriešanās, ja tas sastādīts jau iepriekš un patērētājam tādēļ nav bijusi iespēja iespaidot to saturu, jo īpaši saistībā ar iepriekš noformulētiem standartligumiem.

[..]”

6 Direktīvas 3. panta 3. punktā ir atsauce uz tās pielikumu, kurā ir ietverts “indikatīvs un nepilnīgs tādu noteikumu saraksts, ko var uzskatīt par negodīgiem”. Šī pielikuma 1. punktā ir norādīti “noteikumi, kuru mērķis vai sekas ir šādas:

[..]

q) izslēgt vai kavēt patērētāja tiesības celt prasību tiesā vai izmantot jebkākus citus tiesiskās aizsardzības līdzekļus [..].”

7 Atbilstoši Direktīvas 6. panta 1. punktam:

“Dalībvalstis nosaka, ka negodīgi noteikumi, kas izmantoti pārdevēja vai piegādātāja ar patērētāju noslēgtā līgumā, atbilstoši savas valsts tiesību aktiem nav saistoši patērētājam un, ka līgums pie tādiem pašiem noteikumiem turpina pusēm būt saistošs, ja tas var pastāvēt bez negodīgajiem noteikumiem.”

8 Direktīvas 7. panta 1. un 2. punktā ir noteikts:

“1. Dalībvalstis nodrošina, ka patērētāju un konkurentu interesēs pastāv adekvāti un efektīvi līdzekļi, lai novērstu negodīgu noteikumu ilgstošu izmantošanu pārdevēju vai piegādātāju ar patērētājiem noslēgtos līgumos.

2. Šā panta 1. punktā minētie līdzekļi ietver noteikumus, saskaņā ar kuriem personas vai iestādes, kurām atbilstoši valsts tiesībām ir likumīgas intereses patērētāju aizsardzībā, var saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem iesniegt prasību tiesā vai kompetentās pārvaldes iestādēs, lai panāktu lēmumu par to, vai līguma noteikumi, kas sastādīti vispārējai izmantošanai, ir negodīgi, un, lai minētās personas vai iestādes varētu piemērot atbilstošus un efektīvus līdzekļus šo noteikumu ilgstošas izmantošanas novēršanai.”

Valsts tiesības

- 9 Faktu norises laikā bija piemērojamas Civilkodeksa normas tā redakcijā, kas izriet no 2006. gada likuma Nr. III, un Valdības dekrēts Nr. 18/1999 par noteikumiem, kurus var uzskatīt par negodīgiem patērētāju līgumos.
- 10 Atbilstoši Civilkodeksa 209/A panta 2. punktam patērētāju līgumā negodīgi noteikumi, kurus vai nu kā vispārējus līguma noteikumus, vai arī jau iepriekš vienpusēji un atsevišķi neapspriežot ir noteikusi puse, kas ar patērētāju noslēdz līgumu, ir spēkā neesoši.
- 11 Valdības dekrētā Nr. 18/1999 līgumiskie noteikumi ir iedalīti divās kategorijās. Pirmajā kategorijā ir ietverti noteikumi, kuru ietveršana patērētāju līgumos ir aizliegta un kuri tādējādi nav spēkā. Otrajā kategorijā ir ietverti noteikumi, kas tiek uzskatīti par negodīgiem, ja vien nav iesniegti pretēji pierādījumi, un noteikumu autoram ir jāvar atspēkot šādu pieņēmumu.
- 12 Civilprocesa likuma 155/A panta 2. punktā ir paredzēts:

“Tiesa izdod rīkojumu iesniegt Eiropas Kopienų Tiesai prejudiciālu jautājumu un vienlaicīgi apturēt tiesvedību. Tiesa, lai saņemtu prejudiciālu nolēmumu, savā rīkojumā formulē Tiesai iesniedzamo jautājumu un tiktāl, ciktāl vajadzīgs, paziņo faktus

un atbilstošās Ungārijas tiesību normas, lai ļautu Tiesai atbildēt uz uzdoto jautājumu. Tiesa savu rīkojumu nosūta Tiesai un vienlaicīgi informācijai arī tieslietu ministram.”

- 13 Saskaņā ar minētā likuma 164. panta 1. punktu pierādījumu par lietas izspriešanai nepieciešamajiem faktiem iesniegšana principā ir tās puses pienākums, kuras interese ir, lai tiesa tos uzskatītu par pierādītiem. Šī paša panta 2. punktā ir paredzēts, ka tiesa pēc savas iniciatīvas var izdot rīkojumu par pierādījumu savākšanas pasākumu, ja likums to atļauj.

Pamata prāva un prejudiciālie jautājumi

- 14 2006. gada 14. aprīlī lietas dalībnieki pamata prāvā noslēdza aizdevuma līgumu, kura mērķis bija finansēt automašīnas iegādi.
- 15 Tā kā F. Šneiders vairs nepildīja līgumā noteiktos pienākumus, *VB Pénzügyi Lízing* aizdevuma līgumu izbeidza un iesniedza prasību iesniedzējtiesā, lai saņemtu parāda summas, kas ir HUF 317 404, atmaksu, kā arī procentu par nesamaksātās summas un izdevumiem samaksu.
- 16 *VB Pénzügyi Lízing* lūgumu izdot samaksas rīkojumu nav iesniegusi tiesā, kuras piekritībā ir rajons, kurā atrodas F. Šneidera dzīvesvieta, bet ir atsaukusies uz minētajā aizdevuma līgumā paredzēto tiesas piekritības atzīšanas noteikumu, kurā iespējamais strīds starp pusēm tiek pakļauts iesniedzējtiesas piekritībai.

- 17 Prasītais rīkojums tika izdots tā saucamās “bezstrīdus” procedūras ietvaros, kurā netiek prasīts, lai konkrētā tiesa noturētu tiesas sēdi vai uzklausītu pretējo pusi. Šī rīkojuma pieņemšanas brīdī iesniedzējtiesa nešaubījās nedz par savu teritoriālo piekritību, nedz arī par aizdevuma līgumā ietverto tiesas piekritības atzīšanas noteikumu.
- 18 F. Šneiders par šo samaksas rīkojumu iesniedza iebildumus iesniedzējtiesā, tomēr viņš neprecizēja šo iebildumu pamatojumu. No juridiskā viedokļa šo iebildumu rezultātā procedūra kļuva par tādu, kas balstīta uz sacikstes principu, kura tātad ir izskatāma atbilstoši vispārējām civilprocesa tiesību normām.
- 19 Minētā tiesa konstatēja, ka F. Šneidera dzīvesvieta nav [iesniedzējtiesas] teritoriālajā piekritībā, lai gan civilprocesa noteikumos ir paredzēts, ka tādā strīdā, kādu tā izskata, teritoriāli piekritīgā tiesa ir tā, kas ir atbildētāja lietas dalībnieka dzīvesvietai atbilstošā tiesa.
- 20 Šajos apstākļos *Budapesti II. és III. kerületi bíróság* nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

“1) Vai patērētāju aizsardzībai, kas garantēta [..] Direktīvā [..], ir vajadzīgs, lai — neatkarīgi nedz no procedūras veida, nedz no tā, vai tā ir balstīta uz sacikstes principu vai ir bezstrīdus, — valsts tiesa, pārbaudot savu teritoriālo piekritību, pēc savas iniciatīvas, pat ja tas netiek lūgts, izvērtē tajā izvirzīto līguma noteikuma negodīgumu?

- 2) Gadījumā, ja uz pirmo jautājumu tiek atbildēts apstiprinoši, kādi kritēriji jāievēro valsts tiesai, veicot šo pārbaudi, it īpaši gadījumā, kad līguma noteikumā piekritība ir paredzēta nevis pakalpojumu sniedzēja juridiskajai adresei atbilstošajai tiesai, bet gan citai tiesai, kas atrodas minētās juridiskās adreses tuvumā?

- 3) Vai saskaņā ar [Tiesas Statūtu] 23. panta pirmo daļu ir izslēgta iespēja, ka valsts tiesa, kura uzsāk prejudiciālo tiesvedību, vienlaicīgi pēc savas iniciatīvas informē par to savas dalībvalsts tieslietu ministru?"

Tiesvedība Tiesā

- 21 Ar Tiesas priekšsēdētāja 2009. gada 13. februāra lēmumu lietas izskatīšana tika apturēta līdz brīdim, kad tiks pasludināts 2009. gada 4. jūnija spriedums lietā *C-243/08 Pannon GSM* (Krājums, I-4713. lpp.).

- 22 Pēc minētā sprieduma pasludināšanas iesniedzējtiesa 2009. gada 2. jūlijā Tiesu informēja, ka tā uzskata, ka Tiesai vairs nav jāatbild uz pirmo un otro tās 2008. gada 27. marta lēmumā uzdoto jautājumu. Turpreti šī tiesa norādīja, ka tā joprojām vēlas saņemt atbildi uz trešo jautājumu.

- 23 Turklāt minētā tiesa šaubās par Tiesas lomu, nodrošinot Direktīvā paredzēto patērētāju tiesību aizsardzības līmeņa vienveidīgu piemērošanu visās dalībvalstīs. Šajā ziņā [iesniedzējtiesa] norāda, ka tā no iepriekš minētā sprieduma lietā *Pannon GSM* 34. un

35. punkta secina, ka valsts tiesās starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju norītošās prāvas īpašās iezīmes nedrīkst būt faktors, kas varētu ietekmēt saskaņā ar Direktīvas noteikumiem nodrošināto aizsardzību. No šī 34. un 35. punkta izrietot tostarp, ka valsts tiesai pēc savas iniciatīvas ir jāvērtē līguma noteikumu negodīgais raksturs, tiklīdz tās rīcībā ir šajā sakarā vajadzīgais juridiskais un faktiskais pamatojums.

24 Iesniedzējtiesa uzskata, ka Tiesas iepriekš minētā sprieduma lietā *Pannon GSM* atbilstošajos punktos sniegtās norādes neļauj izlemt, vai valsts tiesa līguma noteikuma negodīgo raksturu pēc savas iniciatīvas var novērtēt tikai tad, ja tās rīcībā ir šajā ziņā vajadzīgie juridiskie vai faktiskie apstākļi, vai gluži pretēji šis negodīgā rakstura vērtējums pēc savas iniciatīvas nozīmē arī, ka tā kontekstā valsts tiesai pēc savas iniciatīvas ir jānoskaidro minētajam vērtējumam vajadzīgie juridiskie un faktiskie apstākļi.

25 Ņemot vērā šos apsvērumus, *Budapesti II. és III. kerületi bíróság* nolēma uzdot Tiesai šādus papildu prejudiciālos jautājumus:

“1) Vai atbilstoši [LESD 267.] pantam Tiesa ir kompetenta interpretēt arī jēdzienu “negodīgs līguma noteikums” [...] Direktīvas [...] 3. panta 1. punkta izpratnē, kā arī šīs direktīvas pielikumā minētos noteikumus?

2) Gadījumā, ja atbilde uz otro jautājumu ir apstiprinoša, vai lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu, kurā tiek lūgta šāda interpretācija, Direktīvā [...] noteiktā patērētāju tiesību aizsardzības līmeņa vienveidīgas piemērošanas interesēs visās dalībvalstīs var attiekties uz jautājumu par to, kurus aspektus valsts tiesa var ņemt

vērā vai kuri jāņem vērā, ja Direktīvā paredzētie vispārējie kritēriji tiek piemēroti konkrētam individuālam līguma noteikumam?

- 3) Vai valsts tiesa, pati pamanot, iespējams, negodīgu līguma noteikumu, var veikt pārbaudi pēc savas iniciatīvas, lai konstatētu tā izvērtēšanai nepieciešamos juridiskos un faktiskos apstākļus, lai gan lietas dalībnieki nav iesnieguši atbilstošu lūgumu, ja valsts procesuālās tiesības tādu pārbaudi pieļauj tikai pēc lietas dalībnieku lūguma?”

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par sākotnēji uzdoto trešo jautājumu

- ²⁶ Ar šo jautājumu iesniedzējtiesa jautā, vai Tiesas Statūtu 23. panta pirmajai daļai pret-runā ir tāda valsts tiesību norma, kurā ir paredzēts, ka tiesai, kura uzsāk prejudiciālā nolēmuma procedūru, vienlaicīgi pēc savas iniciatīvas par to ir jāinformē tieslietu ministrs.

- ²⁷ Šajā ziņā jānorāda, ka Tiesas Statūtu 23. panta pirmā daļa, kurā ir paredzēts, ka attiecīgā dalībvalsts tiesa Tiesai dara zināmu savu lēmumu apturēt lietas izskatīšanu un nodot lietu Tiesai un ka Tiesas sekretārs šo lēmumu pēc tam paziņo tostarp un atbilstoši

gadījumam pusēm, dalībvalstīm un Komisijai, kā arī Savienības iestādei vai struktūrai, neietver nevienu norādi par citiem informēšanas pasākumiem, kurus valsts tiesa var veikt sava lēmuma iesniegt Tiesā lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu kontekstā.

- 28 Lai atbildētu uz uzdoto jautājumu, ir jāuzsver, ka LESD 267. pantā noteiktā sistēma Savienības tiesību vienotas interpretācijas nodrošināšanai dalībvalstīs rada tiešu sadarbību starp Tiesu un valsts tiesām, kas nav atkarīga no jebkādas lietas dalībnieku iniciatīvas (skat. 1997. gada 10. jūlija spriedumu lietā C-261/95 *Palmisani*, *Recueil*, I-4025. lpp., 31. punkts; 2008. gada 12. februāra spriedumu lietā C-2/06 *Kempter*, Krājums, I-411. lpp., 41. punkts, un 2008. gada 16. decembra spriedumu lietā C-210/06 *Cartesio*, Krājums, I-9641. lpp., 90. punkts).
- 29 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu tiek pamatots ar tiesu tiešu dialogu, kurā iespējamais lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir pilnībā atkarīgs no valsts tiesas vērtējuma par šī lūguma iesniegšanas nozīmīgumu un nepieciešamību (skat. iepriekš minētos spriedumus lietā *Kempter*, 42. punkts, un lietā *Cartesio*, 91. punkts).
- 30 Ņemot vērā šos principus, kuri pamato prejudiciālo nolēmumu mehānismu, un ievērojot uzdoto jautājumu, ir jānosaka, vai informēšanas pienākums, par kuru ir runa, var ietekmēt izvēles iespējas, kādas valsts tiesām ir paredzētas atbilstoši LESD 267. pantam.
- 31 Šajā ziņā nešķiet, ka tāds pienākums kā pamata prāvā aplūkots varētu tikt uzskatīts par iejaukšanos ar LESD 267. pantu ieviestajā tiesu dialoga mehānismā.

- 32 Attiecīgajā dalībvalstī valsts tiesām paredzētais pienākums informēt tieslietu ministru lēmuma par prejudiciāla jautājuma uzdošanu nosūtīšanas Tiesai brīdī nav šādas prejudiciāla jautājuma uzdošanas priekšnosacījums. Tādējādi tas nevar ietekmēt nedz minēto tiesu tiesības iesniegt lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, nedz arī apdraudēt priekšrocības, kuras tām ir piešķirtas atbilstoši LESD 267. pantam.
- 33 Turklāt nešķiet, ka, iespējams, šī informēšanas pienākuma pārkāpums rada juridiskas sekas, kuras varētu ietekmēt LESD 267. pantā paredzēto procedūru.
- 34 Turklāt, kā to savu secinājumu 74. punktā ir norādījusi ģenerālvokāte, nav izvirzīta neviena norāde, no kuras varētu secināt, ka minētā informēšanas pienākuma dēļ attiecīgās dalībvalsts valsts tiesas varētu tikt atturētas iesniegt Tiesā lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu.
- 35 Līdz ar to uz sākotnēji uzdoto trešo jautājumu ir jāatbild, ka Tiesas Statūtu 23. panta pirmajai daļai pretrunā nav tāda valsts tiesību norma, kurā ir paredzēts, ka tiesai, kura uzsāk prejudiciāla nolēmuma procedūru, vienlaicīgi pēc savas iniciatīvas par to ir jāinformē attiecīgās dalībvalsts tieslietu ministrs.

Par pirmo un otro papildus uzdoto jautājumu

- 36 Ar šiem jautājumiem, kuri ir jāaplūko kopā, iesniedzējtiesa jautā, vai LESD 267. pants ir interpretējams tādējādi, ka Tiesa ir kompetenta interpretēt gan jēdzienu “negodīgs līguma noteikums”, kas minēts Direktīvas 3. panta 1. punktā, kā arī tās pielikumā, gan

arī kritērijus, kurus valsts tiesa var piemērot vai kuri tai ir jāpiemēro līguma noteikuma vērtējumā, ņemot vērā Direktīvas normas.

- 37 Lai atbildētu uz minētajiem jautājumiem, ir jāatgādina, ka LESD 267. pantā ieviestā procedūra ir tāds sadarbības starp Tiesu un valsts tiesām instruments, ar kura palīdzību pirmā minētā sniedz pēdējām Savienības tiesību interpretāciju, kas tām ir nepieciešama, lai izlemtu tajās iesniegtās lietas (skat. tostarp 1990. gada 8. novembra spriedumu lietā C-231/89 *Gmurzynska-Bscher*, *Recueil*, I-4003. lpp., 18. punkts, un 1998. gada 12. marta spriedumu lietā C-314/96 *Djabali*, *Recueil*, I-1149. lpp., 17. punkts).
- 38 Runājot par Savienības tiesību normām, kuras atbilstoši LESD 267. pantam var būt Tiesas sprieduma priekšmets, jāatgādina, ka Tiesa bez jebkādiem izņēmumiem ir kompetenta lemt par līgumu un Savienības iestāžu vai struktūru pieņemto tiesību aktu interpretāciju (skat. 1989. gada 13. decembra spriedumu lietā C-322/88 *Grimaldi*, *Recueil*, 4407. lpp., 8. punkts, un 2006. gada 11. maija spriedumu lietā C-11/05 *Friesland Coberco Dairy Foods*, Krājums, I-4285. lpp., 35. un 36. punkts).
- 39 Līdz ar to, runājot par no Savienības tiesībām izrietošu tiesisko regulējumu, valsts tiesa var lūgt Tiesu interpretēt jēdzienus, kas ietverti atvasināto tiesību dokumentā, piemēram, Direktīvā un tās pielikumā izmantoto jēdzienu “negodīgs līguma noteikums”.
- 40 Šajā ziņā Tiesa ir nospriedusi, ka Direktīvas 3. panta 1. punktā un 4. panta 1. punktā ir definēti visi vispārējie kritēriji, kas ļauj novērtēt to līguma noteikumu negodīgumu, kuriem ir piemērojamas Direktīvas normas (skat. 2010. gada 3. jūnija spriedumu lietā C-484/08 *Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid*, Krājums, I-4785. lpp., 33. punkts un tajā minētā judikatūra).

- 41 Turklāt līdzīgs jautājums tika uzdots līguma sniegt prejudiciālu nolēmumu, saistībā ar kuru pasludināts iepriekš minētais spriedums lietā *Pannon GSM*, kontekstā tādā ziņā, ka šī sprieduma pamatā esošajā lietā iesniedzējtiesa lūdza Tiesai sniegt norādes par informāciju, kāda valsts tiesai būtu jāņem vērā, novērtējot līguma noteikumu iespējamo negodīgo raksturu.
- 42 Šajā ziņā Tiesa minētā sprieduma 37.–39. punktā norādīja, ka Direktīvas 3. pantā tikai abstrakti ir definēti elementi, kuru dēļ atsevišķi neapspriestu līguma noteikumu var uzskatīt par negodīgu, ka pielikumā, uz kuru ir izdarīta atsauce Direktīvas 3. panta 3. punktā, ir tikai indikatīvs un nepilnīgs tādu noteikumu saraksts, ko var uzskatīt par negodīgiem, un ka Direktīvas 4. pantā ir paredzēts, ka līguma noteikuma negodīgumu novērtē, ņemot vērā to preču vai pakalpojumu raksturu, attiecībā uz kuriem līgums noslēgts, un atsaucoties uz visiem apstākļiem līguma slēgšanas brīdī, kuri ar to bijuši saistīti.
- 43 Šajos apstākļos Tiesa atbildē, ko tā sniedza uz minēto jautājumu, precizēja, ka valsts tiesai ir jānosaka, vai tādi noteikumi kā pamata lietā minētie atbilst kritērijiem, lai tos kvalificētu kā “negodīgus” Direktīvas 3. panta 1. punkta un tās pielikuma izpratnē, un ka, šādi rīkojoties, valsts tiesai ir jāņem vērā fakts, ka starp patērētāju un pārdevēju vai piegādātāju noslēgtajā līgumā atrodami noteikumi, kas tajā ietverti, tos atsevišķi neapspriežot, un saskaņā ar kuriem izņēmuma rakstura piekritība ir piešķirta tiesai pēc vietas, kur ir pārdevēja vai piegādātāja juridiskā adrese, varētu būt atzīstami par negodīgiem (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Pannon GSM*, 44. punkts).
- 44 Tātad uz pirmo un otro papildus uzdoto jautājumu ir jāatbild, ka LESD 267. pants ir interpretējams tādējādi, ka Tiesa ir kompetenta interpretēt gan jēdzienu “negodīgs līguma noteikums”, kas minēts Direktīvas 3. panta 1. punktā, kā arī tās pielikumā, gan arī kritērijus, kurus valsts tiesa var piemērot vai kuri tai ir jāpiemēro līguma

noteikuma vērtējumā, ņemot vērā Direktīvas normas, ievērojot, ka minētajai tiesai, ņemot vērā minētos kritērijus, ir jālemj par šī konkrētā līguma noteikuma konkrētu kvalificēšanu, ņemot vērā konkrētā gadījuma apstākļus.

Par trešo papildus uzdoto jautājumu

⁴⁵ Ar šo jautājumu, kurš ir formulēts ļoti vispārīgi, iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot tās atbildību atbilstoši Direktīvas normām no brīža, kad [iesniedzējtiesa] sākusi apsvērt līguma ekskluzīvas teritoriālās piekritības atzīšanas noteikuma iespējami negodīgo raksturu. Minētā tiesa tostarp jautā, vai šādā situācijā valsts tiesai ir pienākums pēc savas iniciatīvas veikt pierādījumu savākšanu, lai konstatētu vajadzīgos faktiskos un juridiskos apstākļus šāda noteikuma esamības novērtējumam gadījumā, kad valsts tiesībās šāda pierādījumu savākšana ir paredzēta tikai tad, ja to lūdz viens no lietas dalībniekiem.

⁴⁶ Lai atbildētu uz uzdoto jautājumu, jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru ar Direktīvu ieviestā aizsardzības sistēma balstās uz ideju, ka patērētājs salīdzinājumā ar pārdevēju vai piegādātāju atrodas nelabvēlīgākā situācijā gan attiecībā uz iespēju risināt sarunas, gan attiecībā uz informētības līmeni; tā rezultātā patērētājs pievienojas pārdevēja vai piegādātāja iepriekš izstrādātajiem noteikumiem bez iespējas ietekmēt to saturu (skat. 2000. gada 27. jūnija spriedumu apvienotajās lietās no C-240/98 līdz C-244/98 *Océano Grupo Editorial* un *Salvat Editores*, Recueil, I-4941. lpp., 25. punkts; 2006. gada 26. oktobra spriedumu lietā C-168/05 *Mostaza Claro*, Krājums, I-10421. lpp., 25. punkts, kā arī 2009. gada 6. oktobra spriedumu lietā C-40/08 *Asturcom Telecomunicaciones*, Krājums, I-9579. lpp., 29. punkts).

- 47 Tiesa ir nospriedusi arī, ka, ņemot vērā šādu nelabvēlīgāku situāciju, minētās direktīvas 6. panta 1. punktā ir paredzēts, ka negodīgi noteikumi nav saistoši patērētājiem. No judikatūras izriet arī, ka šī ir imperatīvā norma, kas vērsta uz to, lai formālo līdzsvaru, ko līgums nodibina starp līgumslēdzēju pušu tiesībām un pienākumiem, aizstātu ar reālu līdzsvaru, kas var atjaunot minēto pušu vienlīdzību (skat. iepriekš minētos spriedumus lietā *Mostaza Claro*, 36. punkts, un lietā *Asturcom Telecomunicaciones*, 30. punkts).
- 48 Lai nodrošinātu Direktīvā paredzēto aizsardzību, Tiesa ir uzsvērusi, ka nevienlīdzīgu situāciju starp patērētāju un pārdevēju vai piegādātāju var izlīdzināt tikai ar pozitīvu iejaukšanos no to personu puses, kas pašas nav līguma slēdzējas (skat. iepriekš minētos spriedumus apvienotajās lietās *Océano Grupo Editorial* un *Salvat Editores*, 27. punkts; lietā *Mostaza Claro*, 26. punkts, kā arī lietā *Asturcom Telecomunicaciones*, 31. punkts).
- 49 Tādējādi to funkciju ietvaros, kas valsts tiesai ir piešķirtas atbilstoši Direktīvas normām, tai ir jāpārbauda, vai līguma noteikums, kurš ir tajā izskatāmās prāvas priekšmets, ietilpst šīs direktīvas piemērošanas jomā. Apstiprinošas atbildes gadījumā šis noteikums minētajai tiesai ir jānovērtē, vajadzības gadījumā pēc savas iniciatīvas, ņemot vērā minētajā direktīvā paredzētās patērētāju aizsardzības prasības.
- 50 Runājot par valsts tiesas veicamā novērtējuma pirmo stadiju, no Direktīvas 1. panta, lasot to kopsakarā ar 3. pantu, normām izriet, ka šī [direktīva] ir piemērojama ikvienam izņēmuma rakstura teritoriālās piekritības atzīšanas noteikumam, par kuru nav bijusi atsevišķa apspriešanās, līgumā, kas noslēgts starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju.
- 51 Lai nodrošinātu patērētāju aizsardzības efektivitāti, kādu ir vēlējies Savienības likumdevējs, valsts tiesai tāpat katrā ziņā un neatkarīgi no valsts tiesību normām ir jānosaka, vai par strīdus noteikumu ir vai nav notikusi atsevišķa apspriešanās starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju.

- 52 Runājot par minētā novērtējuma otro stadiju, ir jākonstatē, ka līguma noteikumā, kas ir pamata prāvas priekšmets, ir paredzēta, kā norāda iesniedzējtiesa, tādas tiesas izņēmuma rakstura teritoriālā piekritība, kura nav nedz tiesa, kuras rajonā ir atbildētāja dzīvesvieta, nedz tiesa, kuras rajonā ir prasītājas juridiskā adrese, bet kura atrodas netālu no pēdējās minētās juridiskās adreses kā no ģeogrāfiskā viedokļa, tā transporta iespēju viedokļa.
- 53 Attiecībā uz noteikumu, kurš starp patērētāju un pārdevēju vai piegādātāju noslēgtajā līgumā ietverts, to atsevišķi neapspriežot, un saskaņā ar kuru izņēmuma rakstura piekritība ir piešķirta tiesai pēc vietas, kur ir pārdevēja vai piegādātāja juridiskā adrese, Tiesa iepriekš minētā sprieduma apvienotajās lietās *Océano Grupo Editorial* un *Salvat Editores* 24. punktā nosprieda, ka šāds noteikums Direktīvas 3. panta izpratnē ir atzīstams par negodīgu tiktāl, ciktāl pretēji labticības prasībai tas rada ievērojamu nelīdzsvarotību pušu tiesībās un pienākumos, kas izriet no līguma, un tas notiek par sliktu patērētājam.
- 54 Jānorāda, ka noteikums, par kuru valsts tiesai ir šaubas pamata lietā, tāpat kā noteikums, kura mērķis ir no līguma izrietošo strīdu [izšķiršanas] piekritību piešķirt tiesai pēc vietas, kur ir pārdevēja vai piegādātāja juridiskā adrese, patērētāju spiež atzīt tādas tiesas izņēmuma rakstura piekritību, kura, iespējams, atrodas ļoti tālu no tā dzīvesvietas, kas var apgrūtināt patērētāja ierašanos tiesā. Strīdos, kuru prasījumu summa ir niecīga, patērētāja izdevumi, kas saistīti ar ierašanos uz tiesu, varētu būt pārmērīgi un varētu viņu atturēt no jebkādas tiesību aizsardzības līdzekļu izmantošanas vai aizstāvēšanās. Tādējādi šādi noteikumi ir pieskaitāmi Direktīvas pielikuma 1. punkta q) apakšpunktā minētajai noteikumu grupai, kuru mērķis vai rezultāts ir tāds, ka tiek izslēgtas vai kavētas patērētāja tiesības celt prasību tiesā (skat. iepriekš minēto spriedumu apvienotajās lietās *Océano Grupo Editorial* un *Salvat Editores*, 22. punkts).

- 55 Turklāt šāds izņēmuma rakstura piekritības piešķiršanas noteikums ļauj pārdevējam vai piegādātājam novirzīt visus ar savu profesionālo darbību saistītos strīdus izskatīšanai vienā tiesā, kas nav tiesa, kurai ir piekritība atbilstoši patērētāja [dzīvesvietai], kas gan organizatoriski atvieglo viņa ierašanos [tiesā], gan samazina ar to saistītās izmaksas (šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu apvienotajās lietās *Océano Grupo Editorial* un *Salvat Editores*, 23. punkts).
- 56 Līdz ar to uz trešo papildus uzdoto jautājumu ir jāatbild, ka valsts tiesai pēc savas iniciatīvas ir jāveic pierādījumu savākšana, lai noskaidrotu, vai izņēmuma rakstura teritoriālās piekritības atzīšanas noteikums līgumā, kas ir tajā izskatāmās prāvas priekšmets un kurš ir noslēgts starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju, ietilpst Direktīvas piemērošanas jomā, un apstiprinošas atbildes gadījumā pēc savas iniciatīvas jānovērtē noteikuma par teritoriālo piekritību, iespējams, negodīgais raksturs.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 57 Attiecībā uz lietas dalībniekiem šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Tiesāšanās izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto lietas dalībnieku tiesāšanās izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (virspalāta) nospriež:

- 1) Eiropas Savienības Tiesas Statūtu 23. panta pirmajai daļai pretrunā nav tāda valsts tiesību norma, kurā ir paredzēts, ka tiesai, kura uzsāk prejudiciālā nolēmuma procedūru, vienlaicīgi pēc savas iniciatīvas par to ir jāinformē attiecīgās dalībvalsts tieslietu ministrs;

- 2) LESD 267. pants ir interpretējams tādējādi, ka Tiesa ir kompetenta interpretēt gan jēdzienu “negodīgs liguma noteikums”, kas minēts Padomes 1993. gada 5. aprīļa Direktīvas 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos 3. panta 1. punktā, kā arī tās pielikumā, gan arī kritērijus, kurus valsts tiesa var piemērot vai kuri tai ir jāpiemēro liguma noteikuma vērtējumā, ņemot vērā šīs direktīvas normas, ievērojot, ka minētajai tiesai, ņemot vērā minētos kritērijus, ir jālemj par šī konkrētā liguma noteikuma konkrētu kvalificēšanu, ņemot vērā konkrētā gadījuma apstākļus;

- 3) valsts tiesai pēc savas iniciatīvas ir jāveic pierādījumu savākšana, lai noskaidrotu, vai izņēmuma rakstura teritoriālās piekritības atzīšanas noteikums līgumā, kas ir tajā izskatāmās prāvas priekšmets un kurš ir noslēgts starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju, ietilpst Direktīvas 93/13 piemērošanas jomā un apstiprinošas atbildes gadījumā pēc savas iniciatīvas jānovērtē noteikuma par teritoriālo piekritību, iespējams, negodīgais raksturs.

[Paraksti]